

Toespraak van Kamervoorzitter Gerdi Verbeet bij de opening van de dinerbijeenkomst van het Rathenau Instituut, 7 februari 2012 in Den Haag

Meneer de staatssecretaris, dames en heren,

Ik voel mij bevoorrecht dat ik dit illustre gezelschap vanavond mag toespreken, in deze bijzondere zaal - ooit de feestzaal van het hof van de graven van Holland.

Natuurlijk begin ik met het Rathenau Instituut, in de personen van voorzitter Sander Dekker en directeur Jan Staman, van harte te feliciteren met het 25-jarig bestaan. U mag heel trots zijn op het instituut en op zijn medewerkers. U mag trots zijn op de vele publicaties die u de afgelopen jaren heeft voortgebracht en de prijzen die uw medewerkers hebben gewonnen. Pas geleden nog won Bei Wen, een van de promovendi van het instituut, de SIG/MET-prijs voor de beste paper van 2011 over informatietechnologie. Het toont aan, hoe waardevol de bijdrage is die het instituut levert aan de bevordering van de wetenschap.

We vieren dus vandaag met gepaste trots het 25 jarig bestaan van het Rathenau Instituut. Maar in feite vieren we iets nog wezenlijkers. We vieren de goede samenwerking tussen wetenschap en politiek, zoals die in 1978 begon met de instelling van de commissie-Rathenau.

Die commissie kreeg als opdracht uit te zoeken wat de gevolgen konden zijn voor Nederland van de automatisering. Terecht was één van de aanbevelingen van die commissie toen om ‘de maatschappelijke betekenis van technologie voortaan *systematisch* te bestuderen’. Daaruit is, vijf jaar na de dood van Gerhart Rathenau, uw instituut voortgekomen.

Dat het toenmalige kabinet zo’n opdracht gaf aan de commissie Rathenau getuigde van een heldere visie. Toen al was duidelijk dat de ontwikkelingen in de moderne wetenschap kunnen leiden tot uitvindingen die zulke ingrijpende gevolgen hebben voor de samenleving, dat die samenleving daarover ook iets te zeggen moet hebben. Het Parlement, de gekozen vertegenwoordigers van het volk, moet zich kunnen uitspreken over zaken als – ik noem maar een paar voorbeelden – het gebruik van kernenergie, de ontwikkeling van genetisch gemanipuleerde gewassen, de ontwikkeling van voorspellende geneeskunde en de vele mogelijkheden van Internet.

Want er *kan* heel erg veel, maar *willen* we wel alles wat kan?

Sommige ontwikkelingen, zo zou je kunnen zeggen, zijn te complex om ze aan de wetenschap over te laten.

Dat is één kant van de zaak. Aan de andere kant zien we, dat politiek en samenleving zich voor problemen gesteld zien die we zonder inzet van de wetenschap niet meer fatsoenlijk kunnen oplossen. Ik noem de opwarming van de aarde. De primaire vragen, hoe die opwarming ontstaat en wat we ertegen kunnen doen – die primaire vragen zijn zonder hulp van de wetenschap niet te beantwoorden.

Sommige ontwikkelingen zijn gewoon te complex om ze aan de politiek over te laten.

Het gaat dus om een goede verbinding tussen wetenschap en politiek. En die ligt mij als voorzitter van de Tweede Kamer na aan het hart. De laatste jaren ontwikkelen we als Kamer dan ook een reeks van initiatieven op dit gebied.

Zo is uit het proces van Parlementaire Zelfreflectie dat de Tweede Kamer in 2009 – op haar eigen initiatief - heeft doorgemaakt onder andere het idee van een eigen Toekomst- en Onderzoeksagenda voor de Kamer voortgekomen. Jaarlijks kiest de Kamer maximaal drie onderzoeksvoorstellen, die door Tijdelijke Kamercommissies of een klankbordgroep van Kamerleden worden uitgevoerd. In 2011 onderzochten we in dat kader Lessen uit Recente Arbeidsmigratie, Onderhoud en innovatie van het spoor en Verduurzaming van de Voedselproductie. Aan dat laatste onderzoek heeft een van de Rathenau-medewerkers overigens een zeer gewaardeerde bijdrage geleverd. Dit jaar staan onderzoeken naar Klimaat en energie, Woningbouw en ICT en overheid op het programma.

Daar is kort geleden een nieuw initiatief bijgekomen, namelijk de pilot Parlement en Wetenschap – mede bedacht door voorzitter Robbert Dijkgraaf van de Akademie van Wetenschappen

. Door samen te werken met de KNAW, de vereniging van universiteiten VSNU, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek NWO en de Jonge Akademie hoopt de Kamer meer wetenschappelijke kennis beschikbaar te krijgen *voor* en te gebruiken *in* het politieke debat. Twee commissies hebben hierin het voortouw: de vaste Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid en die voor Infrastructuur en Milieu. Deze commissies hebben ieder een thema gekozen voor de pilot. De commissie SZW koos ‘de effectiviteit van het re-integratiebeleid’ en de commissie I&M ‘vergroening van de economie’. De Kamer gaat experimenteren met factsheets voor de Kamerleden en met ontbijtbijeenkomsten met jonge én ervaren wetenschappers; bovendien komt er een nieuwsbrief en een virtuele kennisdesk. Zo gaan we na wat werkt en wat niet. Zo hopen we een steviger kennisfundament te leggen onder het politieke debat.

Maar met deze twee initiatieven zijn de mogelijkheden wat mij betreft nog bepaald niet uitgeput.

Daarom ben ik erg blij dat ik u vanavond mag toespreken. Ik kan dan mooi van deze gelegenheid gebruik maken om uw hulp en advies te vragen over twee thema’s die mij zeer bezighouden.

Dat is in de eerste plaats de verantwoording van de Regering aan de Kamer. In het kader van het programma “Compacte Rijksdienst” heeft het kabinet een nieuwe, compactere presentatie voorgesteld van de rijksbegroting, onder de naam “Verantwoord begroten”.

In de *bestaande* systematiek is het zo geregeld, dat de Regering bij de begrotingsbehandeling met harde bewijzen moet komen dat extra ingezet geld ook echt tot extra resultaten heeft geleid. In de nieuwe systematiek is dat bewijs niet meer noodzakelijk. Mijn vraag is, hoe we als Kamer dan nog kunnen controleren of dat geld ook goed besteed is. Ik zou graag uw gedachten over dit thema willen horen.

Het tweede punt waarop het Rathenau Instituut de Kamer goed zou kunnen adviseren gaat over het betrekken van de burger bij wetsvoorstellen. Het vorige kabinet heeft in 2009 bij wijze van experiment burgerconsultaties op het internet geïntroduceerd. In dat kader wordt nu bij voorbeeld de verruiming van het gebruik van camerabeelden aan burgers voorgelegd. Een prima initiatief om burgers te betrekken bij beleidsvoorbereiding. Dat neemt niet weg dat Kamerleden bij het behandelen van het wetsvoorstel hun eigen rol als volksvertegenwoordiger wel moeten kunnen blijven uitoefenen. Het kan niet zo zijn dat er over wetsvoorstellen niet of nauwelijks meer in de Tweede Kamer wordt gediscussieerd, met als argument dat de burgers, die wij in de Kamer toch vertegenwoordigen, er via internet al op hebben kunnen reageren. Ook over dat thema zou ik graag uw mening willen horen!

Dames en heren,

De samenwerking tussen politiek en wetenschap is de afgelopen jaren duidelijk nauwer, interessanter en vruchtbaarder geworden. Daar ben ik blij om, want zoals ik al zei: ze ligt mij na aan het hart.

En toch zijn er ook grenzen aan die samenwerking.

Dat is bij voorbeeld al het geval, omdat er tussen het werk van wetenschappers en van politici altijd een verschil in *tempo* zal bestaan. Wetenschappers zoeken graag het wetenschappelijk debat en komen niet tot een conclusie, voordat ze alle mogelijkheden en alle aspecten helder in beeld hebben. Maar politici moeten besluiten nemen. Zo is uit recent onderzoek gebleken dat de politiek 30 jaar geleden terecht maatregelen heeft genomen om de zure regen aan te pakken, terwijl een compleet overzicht van alle wetenschappelijke ins en outs nog lang niet voorhanden was. Maar als de politici daarop hadden gewacht, dan was het probleem nu vele malen groter geweest.

Maar belangrijker nog is het feit, dat politici en wetenschappers echt gescheiden verantwoordelijkheden hebben. En die moeten wel helder in beeld blijven.

Zo moeten we er altijd voor waken, dat de vrijheid van wetenschap in het gedrang komt. In een democratie hechten we niet alleen sterk aan de vrijheid van meningsuiting, maar ook aan de vrijheid van wetenschapsbeoefening.

Zeker in Nederland, het land waar Spinoza zijn tractaat schreef over de vrijheid van wetenschapsbeoefening zonder invloed van kerk of politiek. Dat is de traditie waarin wij staan. Er mag altijd discussie zijn over de grenzen van wetenschappelijk onderzoek – maar de basis is: onderzoek is vrij. Ook in een land waar we grenzen stellen aan het gebruik van kernenergie, stellen we geen grenzen aan wetenschappelijk onderzoek op dat gebied.

Aan de andere kant kun je zeggen: ook de politiek is *vrij*. De wetenschap levert politici onmisbare informatie over hoe de wereld in elkaar zit. Maar als we al die feiten hebben gezien en overwogen, zijn het toch de politici die de beslissing nemen. Politici krijgen adviezen, maar kiezen wel hun eigen weg. Tientallen economen kunnen ons honderden ideeën aan de hand doen om de crisis op te lossen. Maar de keuze uit die ideeën ligt bij de politiek. Een keuze die zijn wortels heeft in de ideologische overtuiging van de politicus. Zo zal dit kabinet uit de veelheid van oplossingen andere dingen kiezen dan een kabinet van andere samenstelling.

Zo stuiten we dus ook op de *grenzen* van de samenwerking tussen wetenschap en politiek, de grenzen van evidence based politics – door het Rathenau Instituut samengevat met de angstaanjagende naam Het Bewijsbeest.

Terecht stelt u in uw rapport – dat ik al even mocht inzien – dat het eigenlijk niet zozeer gaat om *evidence based policy*, maar vooral om *evidence informed policy*. Je hoeft er niet perse iets mee te doen, maar je moet het wel weten.

Eigenlijk kunnen we de samenwerking tussen politiek en wetenschap als volgt samenvatten. Ze is de afgelopen jaren nauwer, interessanter en vruchtbaarder geworden. Wetenschappers en politici spreken elkaar vaker, begrijpen elkaar beter. De liefde is gegroeid en er is zelfs sprake van een nauwe relatie.

Maar het is wel een LATrelatie.

En dat moet vooral zo blijven.

Maar ook LATrelaties kunnen heel gepassioneerd zijn..

Ik wens u een avond vol gepassioneerde discussies toe.